

Session #6: Now**תוספתא תרומות ח:ט-י**

אחד נותן טעם לשבח ואחד נותן טעם לפגם זה וזה אסור, דברי ר' מאיר.
 ר' שמעון אומר לשבח אסור לפגם מותר...

Tosefta Terumot 8:9-10

Both pleasing and unpleasing flavor contributed by forbidden food are forbidden, according to R. Meir.
 R. Shimon says: pleasing flavor is forbidden, but unpleasing flavor is permitted...

I. Soap**שולחן ערוך יורה דעה סימן צה סעיף ד**

יראה לי שאם נתנו אפר במים חמין שביורה קודם שהניחו הקדירות בתוכה, אף על פי שהשומן דבוק בהן, מותר, דעל ידי האפר הוא נותן טעם לפגם.

Shulhan Arukh YD 95:4

It seems to me that if they placed ashes in the hot water in [dairy] cauldron before they placed the [meat] dishes into it, then everything remains permitted even if there is fat stuck on the dishes, because the ashes render any flavor damaging.

A. Attacks and Defenses**ט"ז יורה דעה סימן צה ס"ק טו**

דעל ידי האפר הוא נותן טעם לפגם – ולפי זה אין איסור אם נפל בורית שקורין זיי"ף העשוי מחלב לתוך תבשיל שהרי הבורית יש בו אפר כשעושין אותו מחלב. וצריך עיון הוראה זו...ומצאתי בשם מהרי"ל שפעם אחת בא תינוק ואמר שנפל חתיכה של בורית העשוי מחלב לתוך הקידרה ואמר שאין להאמין לתינוק עכ"ל משמע דבדאי נפל אוסר הבורית והא בורית עשויה מאפר עם חלב ונותן טעם לפגם הוא, וצריך עיון למעשה.

Taz YD 95:15, R. David b. Shmuel Halevi, Poland, 17th c.

...Based on this there is no prohibition if soap made of forbidden fat fell into cooked food, since the soap has ash added when made from forbidden fat. But this ruling requires investigation...I found in the name of Maharil that once a child came and reported that a piece of soap made from forbidden fat fell into a pot and Maharil said not to believe the child. This implies that if we had known for sure that the soap had fallen in, it would have forbidden the food. But the claim here is that soap made from forbidden fat and ash contributes a damaging flavor? This ruling therefore requires further investigation before one can act on it.

נקודות הכסף יורה דעה סימן צה ס"ק ב

לא קשה מידי מכל זה דלא קאמר המחבר אלא דהמעט שומן הדבוק על פי הכלי נותן טעם לפגם ע"י האפר משא"כ התם דיש גוף החלב...

Nekudot Hakesef YD 95:2, R. Shabbetai Hakohen, Poland, 17th c.

There is no difficulty here at all. The Shulhan Arukh was only ruling that the ash renders the film of fat on the dishes to be damaging, but was not commenting on a case like Maharil's where there is a block of forbidden fat...

שו"ת יביע אומר חלק ו - יו"ד סימן י

...אולם הצמח צדק שם, כתב, ש"ל שגם מהרי"ל מודה להש"ע... וסיים הצ"צ שם, לכן אין לזוז מפסק הב"י שהתיר מטעם נטל"פ דבתראה הוא, והוא האיר עינינו בפסקיו שנתפשטו בכל תפוצות ישראל, וכוותיה נקטינן. ע"כ.

Responsa Yabia Omer VI YD #10, citing Responsa Tzemah Tzedek #47, R. Menahem Mendel Krochmal, Poland/Moravia, 17th c.

...it may well be that Maharil would agree with the Shulhan Arukh here...therefore one should not depart from the ruling of the Beit Yosef, who permits based on the logic of damaging flavor, for he is the later authority and he has illuminated our eyes with his rulings, which are spread out to the entire Diaspora. And we follow him.

שו"ת יורה דעה סימן צה ס"ק כא

יראה לי כו' - דין זה לא נמצא בשום פוסק ולא שום א' מהאחרונים הזכירוהו גם בב"י לא הזכירו ואדרבה משמע מדברי הפוסקים דאין שום תקנה להגעיל כלי בן יומו אם לא שיש במים ס' נגד הכלי...

Shakh YD 95:21, R. Shabbetai Hakohen, Poland, 17th c.

This rule cannot be found in any earlier authority, and none of the rishonim mentioned it. R. Yosef Karo did not even mention it in the Beit Yosef. On the contrary, it seems implied in the words of earlier decisors that there is no way to permit via boiling a recently used pot unless there is a 60:1 ratio of water to the volume of the pot...

שו"ת חכם צבי סימן קא

...מ"ש הש"ך דין זה לא נמצא בשום פוסק אינו כלום ומה צורך לכותבו וכבר מבואר בגמ' ובכל הפוסקים שכל נוטל"ג מותר ואפילו אינו פגם גדול...כ"ש אפר במים שהוא פגם גדול ונרגש לכל אטו כי רוכלא לחשוב כל הדברים הפוגמים הלא אוזן מלין תבחן וחיך אוכל יטעם והלכה למעשה יש לפסוק כדברי הש"ע דהכלים שהודחו באפר ומים מותרין מכה טעם לפגם וגם בורית הנקרא בלשון תלמוד צפון ובלשון ספרד שאבון"ן ובל"א זאי"ף אינו אוסר כלל וכדברי הצ"צ ואף שנמצא במהרי"ל בחילוף אין שומעין לו כי האמת מכחישו ומי יודע אם היו שם דברים בגו והנלע"ד כתבתי...

Responsa Hakham Tzvi #101, Hakham Tzvi Ashkenazi, Poland/Salonika/Istanbul, 17th-18th c.

...That which the Shakh wrote that this rule is not found in any earlier authority is meaningless and he should not have written it. It is clear from the gemara and all decisors that damaging flavor is permitted, and even if it is only damaging in a minor way...all the more so in the case of ashes in water, which is seriously damaging as is detectable by anyone. Must authorities pedantically enumerate all the possible ways that food can have its flavor damaged? "The ear hears words and the palate tastes food." One should rule like the Shulhan Arukh that utensils rinsed in ashes and water are permitted on account of the damaging flavor. And soap does not forbid at all...and even though Maharil indicates to the contrary, we don't follow him, since common sense contradicts him, and I suspect that there was another motive at work in his case...

שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן קנו

אמרת שהמור' הזהיר את העם שלא לאכול פולין לחין הנלקחין מן הנכרים לפי שהוגד לו שמכבסין אותן בבורית שקורין זייף/סבון/ כדי לצחצחן, תמוה הדבר בעיני דלמאי נחוש לה דהא לא לריחא ולטעמא עבדי ליה...ועוד דהכא לא מיבעיא דלא קמשבחי במידי, אלא דפגומי נמי מיפגמי בהכי. כדקיי"ל דבורית נותן טעם לפגם הוא שמערבין בו אפר ולא קעבדי אלא לחזותא דפולין שיהיו נראין לבנים וצחים...על כן היא בעיני חומרא יתרה בלי טעם לאסור אף אם היינו יודעים שאמת הדבר בבירור, כ"ש שאינו אלא ספק, ושמא דעת המורה דאפר אינו נותן טעם לפגם שלא כדעת הרב"י, מחמת שהשיב עליו הש"ך בס' צ"ה, ואי משו"ה לא תברא דהא מחו לה אמוחא, עי' בתשו' אמה"ג ז"ל ובפר"ח ודבריהם נכונים.

ותו אפי' למאן דמחמיר בה, ודאי לאו מילתא הוא הכא, דכי נמי עבדי ליה ודאי פורתא בעלמא עבדי ולא משהו להו בגווה אלא לאעבורי זוהמא...

Responsa She'eilat Ya'avetz I:156, R. Ya'akov Emden, 18th century, Germany

You reported that the rabbinic authority in question instructed people not to eat wet beans purchased from the Gentiles because he heard that the beans are rinsed in a cleaning agent called soap in order to shine them. This is very surprising to me. What could possibly be wrong? This soap is not intended to impart fragrance or flavor...Moreover, in the present case any flavor would not be pleasing, but rather damaging, in accordance with our holding that soap contributes a negative flavor, given that it has ash mixed in and it is only intended to improve the appearance of the beans so that they will look white and shiny...Therefore, this is an excessive, baseless stringency, even if we knew for sure that the soap was used in this way, and all the more so that it is only a possibility. Perhaps this authority holds that ash does not contribute an unpleasing flavor, against the Beit Yosef [R. Yosef Karo, author of the Shulhan Arukh above], given that the Shakh attacks him. But if so, he is also wrong, because the Shakh himself was roundly criticized, as wrote my father and others and they are correct.

Moreover, even one who is stringent has no basis for stringency here, where even if such an agent is used, it is clearly used in small amounts and only used to remove dirt and not as an ingredient...

B. Soap can neutralize permitted items**פתחי תשובה יורה דעה סימן צה ס"ק ו**

שאם נתנו אפר - עש"ך שהשיג על דין זה. ובתשובת כ"י הארכתי בזה ותיירצתי קושיית המחברים על הש"ך בזה הלא המה המנ"י כלל נ"ח ס"ק כ"ו והכרו"פ סק"ד וח"צ בתשובה סימן ק"א ובתשובת כנסת יחזקאל סי' כ"ח שכולם הקשו על הש"ך ואני ישבתי דברי הש"ך בזה בס"ד על נכון ולבסוף כתבתי דנראה שאין כוונת המחבר דאפר יכול לפגום את האיסור אלא כוונתו דוקא הכא בבשר בחלב מהני אפר להקליש טעם שלא יחול עליו אח"כ שם בב"ח...ובזה מסולק...קושיית הט"ז ממהרי"ל...

Pithei Teshuvah YD 95:6

In a responsum I wrote about this at length and resolved all the challenges to the Shakh...I wrote that the Shulhan Arukh is not claiming here that ashes can render prohibitions unpleasing, but rather that in the specific case of meat and milk, the ashes can weaken the flavor of the meat such that when it later combines with milk it will no longer be considered a forbidden mixture...and this would also address the challenge brought by the Taz from Maharil...

C. Soap “sterilizes”—Rulings and Rejections

בית יהודה, דיני מנהגי ק"ק ארגיל, דף קיד עמוד ד
 הסיכונה כדרך הנמכרת נשוק דין נשר עליה לכל דבר ע"כ • חירע
 מעשה נכף נשר שרחצה נמים חמין שיש בהם חפר כמנהג וקורין
 לו חלכשי"ח ואחר כך מחצה הכף נקדירת חלנ בתוך מעת לעת
 לנליעת הנשר ונשאלתי על זה והוצרתי לשער נששים ואחרי זה
 שאלתי את פי מורי ז"ל והתיר מטעם כיון דק"ל כסנרת הש"ע
 סי' נ"ה ס"ד דאפ' פוגם ח"כ כף זה כשארץ נחומן חמין הרי פלט
 נליעתו וחור ונלע טעם נשר המושג וטעם חפר הפגו' וכשחזרו
 נחלנ נט"לף הוא כמ"ש הפוכקים ז"ל סי' קכ"נ נטעם דסתם כלי'
 של עכו"ם חין נני יומן משום דהוי ספק ספיקא ספק נשתמש
 בהם היום ואת"ל נשתמשו שמה נדברים פגומים :

Beit Yehudah, Customs of the community of Algiers, R. Yehudah Ayyash, Algeria/Italy, 18th c.

It happened once that a meat spoon was rinsed in hot water with soap...and then the spoon was submerged in a dairy dish within 24 hours of its prior contact with the meat. I was asked about this and I had to measure to see if there was 60:1 [to nullify the meat flavor trapped in the spoon]. Afterwards, I asked by teacher, of blessed memory, and he permitted on account of the Shulhan Arukh's ruling in YD 95:4 that soap damages flavor. If so, then when this spoon was rinsed in hot water, it spat out whatever it had absorbed and then reabsorbed meat flavor along with the damaging flavor of the soap, such that when it was then submerged in the dairy food, it contributed a damaging flavor [and did not forbid it].

בית דוד יורה דעה מא, ר' יוסף דוד, שאלוניקי, המאה הי"ח

...והרב כמהר"קו (=כבוד מוריני הרב יוסף קובו, נטריה רחמנא ופרקיה) אמר דעל ידי האפר נפגם גם מה שנשאר בלוע בקדרה משום דמי האפר נבלעים ונכנסים בתוך הכלי ופוגמים הטעם הבלוע גם כן ונעשו קדרות אלו כאלו אינם ב"י [=בני יומן] שאם בשלו בהם אחר כך בשר בחולבת או לך בשל בשר מותר בדיעבד
 ...אלא נראה דדבר הפוגם אינו פגום אלא מה שיצא לחוץ אבל מה שבלוע אינו נפגם...ולענין מעשה כיון דסברא זו של הרב דעל ידי האפר נותן טעם לפגם חדוש הוא הבו דלא לוסף ודי לנו לתפוס מה שכתב הרב דוקא והיינו שהטעם הנכנס באפר נפגם לא מה שבתוך הכלי...

Beit David YD 41, R. Yosef David of Salonica, 18th c.

...Rav Yosef Covo (18th century, chief rabbi of Salonica) said that the food absorbed in the pot also is damaged by soap, because the sudsy water is absorbed into the pot and damages the previously absorbed taste as well. Such pots become as if they had not been used for 24 hours: if someone cooked meat in a "dairy" utensil [that had been soaked in this sudsy water] or vice versa, the resultant food would be permissible to eat *bediavad*...

But [I think that] a damaging agent only damages what is outside (on the surface of the utensil), but what is absorbed is not damaged...In practice, because the Shulhan Arukh's opinion that the soap contributes a bad taste is novel, we should understand his words narrowly. We should apply this ruling specifically in

the case he mentioned, meaning that the taste (of food) subsumed in the suds is damaged, but not that which is inside the utensil...

שו"ת עטרת פז חלק ראשון כרך ב - יו"ד סימן ד

וא"כ לאחר דחזינן דדעת הפוסקים היא דהאפר פוגם גם את הבלוע ממילא אין לחשוש במה שהכלים נשטפים שוב במים חמים בלבד בלי חומר פוגם משום דאפילו נגיד שהם פולטים עתה הרי כבר כל הבלוע בהם נפגם מהשטיפה הראשונה שהיה בה חומרים, ובפרט דכאן יש לומר דהשמנונית עצמה שנבלעה מעיקרא היתה כבר פגומה ע"י החומרים ובכה"ג לכו"ע מה שיפלט אח"כ מותר דהוא בודאי פגום, ולכן י"ל אפילו להפוסקים דס"ל דאין כח לאפר לפגום את הבלוע בעלמא בנידון דידן יודו דשרי. וק"ל...

Responsa Ateret Paz I, vol. II, YD #4, R. Pinhas Zevichi, Israel, 20th-21st c.

Now that we have seen that the opinion of these *poskim* who think that soap also neutralizes the flavor absorbed inside a utensil, there is no need to worry if the dishes [in a dishwasher] are later washed in hot water without soap. Even if we would say that the utensils will now expel flavor, all the flavor absorbed in them was already neutralized by the first rinse that included cleaning fluids. And this is especially true here, where the fat that was absorbed was already damaged by these cleaning fluids before it was absorbed in the first place, in which case all would agree that any subsequent expelled flavor is neutralized...

II. The Materials Revolution

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק מא ד"ה שלשה דברים
שלשה דברים [נאמר] בכלי זכוכית אינו בולע ואינו פולט...

Avot Derabbi Natan Version A #41

Three things were said about glass vessels: They neither absorb nor spit out...

שו"ת הרשב"א חלק א סימן רלג

ומה ששאלת בכלי זכוכית שנשתמש בהן בחמין אם צריכין שום הכשר לפי מה שאמרו בפרק אחרון של אבות דרבי נתן תניא כלי זכוכית אין בולעין ואין פולטין. תשובה כן נראה פשוט שאין צריכין שום הכשר. חדא דשיעי טובא וכל דשיעי טובא לית ביה קרטופני משמע דלא בלע. ועוד דחזיא להו דלא מדיית.

Rashba Responsa I:233, R. Shlomo b. Avraham Adret, Spain, 13th-14th c.

You asked if glass utensils that are used with hot food need any *kashering* procedure, in light of what it says in the last chapter of Avot Derabbi Natan that glass vessels neither absorb nor spit out. Answer: It seems obvious that they do not need to be *kashered*. First, they are very smooth, and anything that is very smooth has no crevices, meaning it cannot absorb. Moreover, we can see that they don't allow liquid to pass through them.

תרומת הדשן סימן קלב

וכתב סמ"ג שנהגו שלא להשתמש בכלי זכוכית ישן בפסח, משום דתלמודא מדמה לה לכלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם...ואע"ג דראב"ה מתיר שם משום דכלי זכוכית שיע הוא ולא בלע, כדאמרין לגבי לב, נראה דלא סמכין עליה...

Terumat Hadeshen #132, R. Israel Isserlin, Austria, 15th c.

Semag [R. Moshe of Coucy, France, 13th c.] wrote that it is common practice not to use glass vessels [previously used for *hametz*] on Pesah, because the Talmud compares glass vessels to earthenware vessels, which can never lose their problematic status...Even though Ra'aviah permits them, reasoning that they are non-porous...it seems we do not rely on him...

מכון הדר

MECHON HADAR

www.mechonhadar.org

שולחן ערוך אורח חיים סימן תנא סעיף כו

כלי זכוכית אפילו מכניסן לקיום ואפילו משתמש בהם בחמין, אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו. הגה: ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה לא מהני להו; וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו (סמ"ק ואגור).

Shulhan Arukh Orah Hayyim 451:26

Glass vessels, even if they store *hametz* for prolonged periods of time and even if they are used with hot food, do not need any *kashering*, for they do not absorb; a simple rinse suffices for them. *Note: Some are strict and say that even immersion in boiling water cannot permit glass vessels, and so is the practice in Ashkenaz and in these lands.*

רשב"א, תורת הבית הארוך, בית ד שער ג לו עמוד א

כבר ביארנו למעלה... שאין מבטלין איסור לכתחלה... ומיהו אם נבלע איסור מועט בתוך כלי מותר אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו היתר בשפע מותר להשתמש בו לכתחלה כיון שהאיסור מועט ואי אפשר לבא בו לידי נתינת טעם... ואפילו בבן יומו לפי שאי אפשר לבא בו לעולם לידי נתינת טעם אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים בדבר מועט כקערה וכיוצא בזה אסור להשתמש בו אפילו בשפע גזרה שמא ישתמש בדבר מועט ויבא בו לידי נתינת טעם.

Rashba, Torat Habayit Ha-Arokh 4:3, 36a

We have already explained above... that one may not intentionally nullify forbidden food... however, if a little bit of forbidden food gets absorbed into a vessel, then it is permitted to use that vessel if it is normally used with large quantities of food. The quantity of the prohibition is so small that it could never possibly contribute flavor to the permitted food... and this is true even if the pot had been used in the past 24 hours, because there is absolutely no way that forbidden flavor could be transferred. If, however, the small amount of permitted food were absorbed in a utensil that is sometimes used with small amounts of food, like a shallow bowl and other similar items, then it is forbidden to use it even with large quantities, lest one use it with small quantities and end up in a situation where forbidden flavor has been transferred to the food.

טור יורה דעה סימן קכב

ואינו נראה להתיר מק"ו דאפי' קדרה שאינה בת יומא שהיא מותרת אסורה משום גזירה אטו בת יומא כ"ש באותו כלי עצמו אע"פ שאין דרך להשתמש בו בהיתר מועט יש לנו לגזור אטו שמא ישתמש בהיתר מועט:

Tur Yoreh Deah 122

It seems unreasonable to permit this, based on logic: Even a pot not used in the last 24 hours—which cannot forbid the food in it—is forbidden lest one use a more recently used pot. So certainly when the concern presents with respect to that very pot: even if one does not normally use it for small amounts of permitted food, we should make a safeguard lest one use it for small amounts of permitted food.